

A Halászbástya — előtérben a Mátyás-templom tetőzete

Fővárosi őrijárat XXII.

Fekete Gábor

A Várkerület — ma

A Szentháromság-szobor

A Szentháromság tér — háttérben a Krisztinaváros

kerületnek alig-alig maradtak peremkerületi méretű, vertikális vagy horizontális beépítésre alkalmas tartalékterületei, fehér foltjai, következésképpen sohasem lesz belőle mammutkerület, „város szíve”, ipari negyed; múltja különben sem engedi be határai közé az élettér után tapogatózó urbanizációs csápokokat. Megmarad, mint a főváros ékszerdoboz.

*

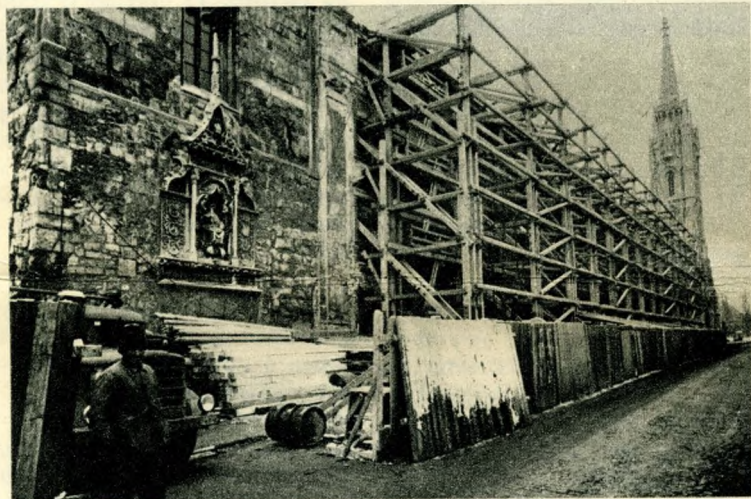
Az I. kerület népességének alig 10 százaléka, mindössze négyezer ember él a Várnegyedben, mégis a palota és környéke az egész lakóterület uralkodó eleme. Ezt fejezik ki pestiek, budaiak is, amikor „Várkerület”-ről beszélnek; végtére is ehhez a környékhez fűződnek az állami történelem, az iroda-

1974. 6. 2. Folyóirat
Budapest

lomtörténet, a művészettörténet bőségesen áradó, olykor éppenséggel nem szívderítő eseményei; manapság ide hozzák, itt viszik körbe-körbe a külföldi turistát, delegációt, hogy ellásson a gödöllői dombvidékig, a Szabadság-hegyig, a Hármashatár-hegyig, gyönyörködjék a magyar főváros panorámájában; a Halászbástya és a Mátyás-templom, a középkori hangulatot árasztó utcák, boltíves kapualjak szolgálnak minduntalan háttérként a televíziós filmfelvételeknek. Nincs is Budapestnek még egy olyan helye, amelynek felkeresése — mint azt Boldizsár Iván jegyzi meg találoán — „mindig ünnep”.

Éppen ezért legyen hát örjáratunk formabontó, és számoljon be a hétköznapi I. kerületről... Amelynek lakói nemegyszer jegyzik meg, hogy a jelek szerint a kerületfejlesztésre szánt összegek nagy részét a

előben zajlottak le, az ICOMOS, a nemzetközi műemlékvédelmi szervezet meg is állapította, hogy a helyreállítás kiemelkedő színvonalú restaurációs munka, példaképpül szolgál minden ország számára, tökéletesen megfelel a Velencei Charta (a műemlékvédelem nemzetközi alapokmánya) szellemének. A hétköznapiok nyelvére lefordítva ez azt is jelenti, hogy mintegy ezer lakás és üzlethelyiség nemcsak újjáépült, nemcsak új homlokzati köntöst kapott, hanem belső korszerűsítésben, új közművesítésben is részesült. És részesül mind a mai napig, olykor eléggé komótos tempóban, amit az idelátogatók az örökös feltúrt utcákról vesznek észre. Persze, a bosszús vagy élcelődő megjegyzések gazdái szívesen költöznének erre a fertályra; napjainkban a vári lakónegyedben lakni — divatos dolog és sokak vágya, hiszen leve-

A Miklós-torony maradványait beépítik a Hilton szállóba

Várnegyed viszi el. Ebből a megjegyzésből mindenesetre kiérződik, hogy a vári lakónegyed nem szenved hiányt fejlődésben, épülésben, korszerűsítésben, a többi kerületrészben viszont még jócskán található orvoslásra váró gond. Nagyjából így van, ha az említett panasz mégoly indokolatlan is: a vári lakónegyed fejlesztésére szánt összegek zömét ugyanis fővárosi kasszából biztosítják.

Ami azt illeti, az elmúlt másfél évtizedben ez a kassa alaposan kitért ajtajait. A hitleri horodák „jóvoltából” gránáttal, bombával, aknával agyonvert környéken a hajdani 122 lakóház romjain 115 már felépült. Egyedi munkával és különleges gondnal, „de luxe” kivitelben — ahogy lakóik mondogatják. Az építkezések átfogó műemlékvédelmi haditervek megfe-

gőn és csenden kívül utolérhetetlen atmoszférához is hozzájut az ember.

*

És mihez nem jut hozzá? Például a 16-os autóbushoz, legalábbis gyakran fél óra beletelik, mire begördül a macskaköves útvonalakra. Olcsó vendéglátóhelyekben sincs sok részük a várnegyedbeli bennszülötteknek és látogatóknak. Az Alabárdos, a Fortuna és más „menő” helyek, a Consumtourist-pavilonok alkotják a kereskedelem és a vendéglátás derékhátát errefelé. A közelmúlt adatai szerint húsz vendéglátó egység közül 14 az osztályú felüli vagy I. osztályú, és árnyékukban — pontosabban: fényükben — mindössze kilenc, jobbra kicsiny élelmiszerbolt húzódik meg. Ilyenformán a Hilton szálló

A Hess András tér

CSIGÓ LÁSZLÓ FELVÉTELEI

egyébként jogos építése is csak felerősíti azokat a hangokat, amelyek szerint ideje lenne arra gondolni: a Várnegyed végül is magyarulta vidék, nemcsak a külföldiek kizárólagos tranzitközpontja.

Akadnak, akik szóvá teszik, hogy a Várnegyedben található vizes lakások szigetelése, szolgáltató-fiókok nyitása sokkal inkább indokolt lenne, mint az Úri utcai, harmadik központi házasságkötő terem létesítése. Szerintünk viszont az ilyesfajta párhuzam épp annyira indokolatlan, mint az olyasfajta követelőzés, amely az Úri utca elnevezésének megváltoztatására irányul. Egy másik észrevétel: olykor a környék hangulatához méltó nyugalmat kérik számon a várnegyedbeliek, mégpedig a hatalmas kollégium miatt, amely a Mátyás-templom szomszéd-

ságában szolgál az olykor szeretlen műegytemi fiatalok bázisául.

*

Ha fájó szívvel is, de el kell szakadnunk a vári lakónegyedtől, amelynek történetét, életét töviről-hegyire, ezerszer megírták, elmondták, emlegetik. Keressük fel a többi kerületi régiót, ahol melleleg újra csak találkozunk a kereskedelem és a közlekedés hiányosságaival. Pillanatnyilag az egész kerületben egyetlen élelmiszeráruház található. Iparcikkáruház nincs. A Batthyány téri csarnok a metróépítkezés, s a valóban pompás környék-rekonstrukció során bezárt: igaz, hogy annak előtte is lényegesen több virágot árultak benne, mint élelmiszert. Még nagyobb baj, hogy ruházati cikkeikért is el kell jár-

A Hadtörténeti Múzeum a Vérmező felől

niuk a lakosoknak a kerületből. Mindez természetesen elsősorban a közérrettel is gyengén ellátott naphegyieket sújtja, hiszen ők távolabb is, magasabban is laknak a Déli pályaudvar, az Alagút környékétől. A csarnok majdani újranyitása és a Május 1. Ruhagyár Fő utcai, ez évre tervezett üzlete talán már az idén segít valamelyest a gondokon, önmagában azonban még nem változtathat a kétes értékű statisztikai elsősegen: Budán az I. kerületben tolong a legtöbb vásárló egy négyzetméternyi üzletterületen. Viszont üdítő színfolt a kerületi kereskedelem hézagos mozaikjában a Gyorskocsi utcai, buda-

pesti relációban is egyedülálló üzlet: a gyermektejbar. Követendő példa más kerületek számára is.

Ami pedig a közlekedést illeti: a társasházakkal folyamatosan beépülő Naphegyen a 89-es autóbusszjárat gyéren induló kocsijai, másrészt a 63-as villamos megszüntetéséért kárpótulásul kapott, de ugyancsak ritkán közlekedő 18-as villamos miatt hangzik el sok panasz. És újra csak a Naphegy, a kerület természeti adottságokban gazdag, ám kommunális ellátásban olykor mostoha gyermeke kérészt, amikor a közvilágítás erőteljes javítását követeli: a tanácsi pénzből jelenleg legfel-

jobb csak a lámpatestek cseréjére telik.

A hegyi részeken különleges problémákkal küzd a kerület az építkezések, tatarozások tekintetében. Nemcsak azért, mert egy műemléképület helyrehozatala a többszörösét teszi ki egy „közönséges” lakóház renoválási költségeinek, hanem azért is, mert a geológiai viszonyok, a márga- és mészkőtalaj rendszeresen igényli a támfalak karbantartását, megerősítését, olykor a sziklarobbantásokat. Emiatt a közművek bővítése, felvezetése is sok kínlódással, külön költséggel jár, az építkezések itt általában drágábbak az átlagnál. A tatarozások, kor-

Óvoda a Tigris utcában

szerűsítések is. A példa kedvéért említjük csak meg a Gelérthegy utcai iskolát, amelynek renoválási költségére — kilenc millió forint — évek óta „kurgat” a tanács.

Az I. kerület a közhiedelemmel ellentétben nem az OTP-lakások városrésze. A 46 ezer lakos zöme az IKV felügyelete alá tartozó, 13 ezernél is több régi tanácsi bérlakásban él, mégpedig eléggé zsúfoltan. A budai kerületek közül az I. kerületben a legnagyobb a népsűrűség, s jóllehet például a XII. kerület csaknem tízszer nagyobb, a bérlemények száma mégis azonos a Vár-kerületével. Más különlegességekkel is számolnia kell a tanácsnak, a fővárosnak. A kerületben köztudottan nagy a szellemi munkások aránya, s ebben a nők is bennfoglaltak: következképp a gyermekgondozási segítyt is viszonylag kevesebben veszik igénybe, ami viszont az átlagnál több bölcsődei férőhely-igényre hívja fel a figyelmet. Aztán: évek óta azonos forint-keret áll a kerületfejlesztés rendelkezésére az utak rendbehozatalára, jóllehet a karbantartási költségek alaposan megemelkedtek. Az a tény, hogy a tanács kétmillió forintot kért e célra és 200 ezer forintot kapott, bőséges magyarázatot ad az igényekre és a lehetőségekre.

A Fortuna utca

A Balta köz

Egyebek között érdemes említést tenni, ha csak címszavakban is, a kerület néhány kardinális kérdéséről. Az egyik a Déli pályaudvar, amelynek fűtőházi levegőjéből, mozdonyfűtőjéből, hangszórórecsegéséből bőséggel jut az I. kerületnek. A másik: a Víziváros, amelynek hovatovább az 1945-ös belövések is műemléki jelleget kölcsönöznek. A sokat vitatott és régóta tervezett rekonstrukció azonban egyre késik. Következik a